

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Sygn. akt SK 118/20

BAS-WAK-2668/20

Warszawa, 8 lipca 2022 r.

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY KANCLARIA	
wpl. dnia	08. 07. 2022
Nr wg EZD	1517

Trybunał Konstytucyjny

Na podstawie art. 69 ust. 2 w związku z art. 42 pkt 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2393), w imieniu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przedkładam wyjaśnienia w sprawie skargi konstytucyjnej M F z 8 sierpnia 2018 r. (sygn. akt SK 118/20), jednocześnie wnosząc o **umorzenie postępowania** na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Uzasadnienie

I. Przedmiot kontroli

1. W dniu 15 października 2020 r. do Kancelarii Sejmu wpłynęło zawiadomienie Prezes Trybunału Konstytucyjnego o wszczęciu postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie skargi konstytucyjnej M F (dalej: skarżąca) z 8 sierpnia 2018 r. (sygn. akt SK 118/20).

2. Jak wynika z *petitum* skargi, przedmiotem kontroli jest art. 635 w związku z art. 626 § 1 i art. 627 w związku z art. 616 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 534, ze zm., dalej: k.p.k.), ujęty zakresowo, t.j. „w zakresie, w jakim przepisy te pozbawiają stronę prawa do przyznania kosztów zastępstwa procesowego (kosztów ustanowienia pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego) za postępowanie odwoławcze – apelacyjne, w przypadku sporządzenia i wniesienia przez ustanowionego z wyboru pełnomocnika zasadnego środka odwoławczego, w sytuacji, gdy pełnomocnik nie brał udziału w rozprawie odwoławczej”, w konsekwencji pozbawiając skarżącą „prawa zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie odwoławcze pomimo wniesienia przez pełnomocnika zasadnego środka odwoławczego z uwagi na fakt, iż wnoszący środek odwoławczy pełnomocnik nie uczestniczył w rozprawie odwoławczej, albowiem jego udział nie był obowiązkowy”. Wzorcami konstytucyjnym są art. 2 w związku z art. 32 ust. 1 w związku z art. 42 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 i w związku z art. 77 ust. 1 i art. 176 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Postanowieniem z 29 września 2020 r. (sygn. akt Ts 121/18), Trybunał Konstytucyjny nadał bieg skardze konstytucyjnej.

3. Kwestionowane przepisy stanowią:

– art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k.:

„Do kosztów procesu należą: [...] uzasadnione wydatki stron, w tym z tytułu ustanowienia w sprawie jednego obrońcy lub pełnomocnika”.

- art. 626 § 1 k.p.k.:
„W orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie sąd określa, kto, w jakiej części i zakresie ponosi koszty procesu”;
- art. 627 k.p.k.:
„Od skazanego w sprawach z oskarżenia publicznego sąd zasądza koszty sądowe na rzecz Skarbu Państwa oraz wydatki na rzecz oskarżyciela posiłkowego”;
- art. 635 k.p.k.:
„Niezależnie od tego, kto wniósł środek odwoławczy, jeżeli dojdzie do zmiany wyroku skazującego lub orzeczenia o warunkowym umorzeniu postępowania na niekorzyść oskarżonego, koszty procesu za postępowanie odwoławcze ustala się na ogólnych zasadach”;

II. Stan faktyczny

Jak wynika ze skargi konstytucyjnej i zapadłych orzeczeń sądowych, wyrokiem z czerwca 2016 r. (sygn. akt _____ Sąd Rejonowy w K _____ (dalej: Sąd Rejonowy lub Sąd pierwszej instancji) w sprawie, w której skarżąca występowała w charakterze oskarżyciela posiłkowego, uznał oskarżoną za winną popełnienia zarzucanych jej czynów, w tym m.in. działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej poprzez wprowadzenie skarżącej w błąd co do zamiaru i możliwości wywiązania się z umowy przewozu stwierdzonej fakturą VAT, tj. o przestępstwo z _____ w związku z art. 12 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 2345, ze zm.; dalej: k.k.). Za popełnienie tego przestępstwa Sąd Rejonowy wymierzył oskarżonej karę i jednocześnie zasądził od niej koszty zastępstwa procesowego, w tym na rzecz skarżącej

Apelację od tego wyroku wniósł m.in. pełnomocnik skarżącej, żądając zmiany zaskarżonego wyroku poprzez orzeczenie obowiązku naprawienia szkody oraz wniósł o zasądzenie na rzecz skarżącej kosztów procesu (kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych) za postępowanie przed sądem drugiej instancji.

Wyrokiem z lutego 2018 r. (sygn. akt _____), Sąd Okręgowy w K _____ (dalej: Sąd Okręgowy lub Sąd drugiej

instancji) zmienił zaskarżony wyrok, uwzględnivszy zarzuty sformułowane w apelacji. W odniesieniu do kwestii kosztów zastępstwa procesowego Sąd Okręgowy – wobec niestawiennictwa na rozprawie odwoławczej pełnomocnika skarżącej (wówczas oskarżycielki posiłkowej) oraz faktu, że koszt sporządzenia apelacji wliczany jest do kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego – nie uwzględnił wniosku o zasądzenie na rzecz skarżącej kosztów zastępstwa adwokackiego w postępowaniu odwoławczym.

Następnie, po rozpoznaniu zażalenia pełnomocnika, postanowieniem z czerwca 2018 r. (sygn. akt _____), Sąd Okręgowy, na podstawie art. 437 § 1 k.p.k., utrzymał w mocy rozstrzygnięcie w sprawie kosztów zawarte w wyroku Sądu Okręgowego z lutego 2018 r., uznając, że zażalenie było niezasadne. Postanowienie z czerwca 2018 r. stanowiło ostateczne rozstrzygnięcie w sprawie, co uprawniało skarżącą do wniesienia skargi konstytucyjnej.

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 17 stycznia 2019 r. wezwano skarżącą do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej, w tym wskazania, które wolności lub prawa wyrażone w art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz w jaki sposób zostały naruszone przez zakwestionowane w skardze przepisy.

Pismem z 28 stycznia 2019 r. pełnomocnik skarżącej odniósł się do zarządzenia sędziego Trybunału Konstytucyjnego. Postanowieniem z 29 września 2020 r. (sygn. akt Ts 121/18), Trybunał Konstytucyjny nadał bieg skardze konstytucyjnej.

III. Zarzuty skarżącej

W ocenie skarżącej zakwestionowane przepisy wadliwie określają zasady ponoszenia kosztów, a przez to są niezgodne w szczególności z art. 42 ust. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji. Naruszenie prawa do sądu skarżąca wiąże z faktem, że skorzystanie przez nią, „po wydaniu wadliwego wyroku przez Sąd pierwszej instancji z ustanowionego pełnomocnika – który *nota bene* podjął skuteczny środek zaskarżenia – wiązało się z koniecznością poniesienia wydatków na rzecz pełnomocnika, celem sporządzenia i wniesienia środka odwoławczego” (pismo uzupełniające, s. 2). Skarżąca „działająca w charakterze oskarżyciela posiłkowego, mimo wniesienia zasadnego środka odwoławczego i wyeliminowania z porządku prawnego przez Sąd drugiej instancji wadliwego wyroku sądu pierwszej instancji, nie otrzymuje zwrotu kosztów pełnomocnika ustanowionego do sporządzenia i wniesienia środka odwoławczego, a zatem ponosi materialne skutki niesłusznego wyroku Sądu

pierwszej instancji. Tym samym zachodzi sytuacja, w której skarżąca dochodząc należnego jej prawa do sprawiedliwego rozstrzygnięcia sprawy karnej, otrzymuje potwierdzenie swoich żądań przez Sąd drugiej instancji, a mimo to musi ponieść koszty pełnomocnika ustanowionego do sporządzenia i wniesienia środka odwoławczego, służące uzyskaniu tego potwierdzenia” (pismo uzupełniające, s. 2). Zdaniem skarżącej, narusza to prawo do rzetelnego procesu, a więc zwłaszcza odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności oraz prawa do obrony, „istnieje bowiem niebezpieczeństwo, że osoba której prawa zostaną naruszone wadliwym wyrokiem Sądu pierwszej instancji, świadoma braku możliwości odzyskania kosztów obrony swoich praw, może wręcz powstrzymać się od i ustanowienia pełnomocnika lub obrońcy, a jego brak może wpłynąć na wynik postępowania, w skrajnym wypadku skutkując nawet nierzetelnym procesem i orzeczeniem wyroku naruszającego interes i prawa takiej osoby” (pismo uzupełniające, s. 3). Skutkiem tego jest naruszenie prawa do sądu oraz prawa do obrony, „(...) albowiem pokrzywdzona działająca w charakterze oskarżyciela posiłkowego, mimo wniesienia zasadnego środka odwoławczego i wyeliminowania z porządku prawnego przez Sąd drugiej instancji wadliwego wyroku Sądu pierwszej instancji, nie otrzymała zwrotu kosztów pełnomocnika ustanowionego do sporządzenia i wniesienia środka odwoławczego, a zatem i poniosła materialne skutki niesłusznego wyroku Sądu pierwszej instancji” (pismo uzupełniające, s. 4).

IV. Analiza formalna

1. Zgodnie z art. 79 Konstytucji, każdy, czyje prawo lub wolność konstytucyjna zostały naruszone, może wnieść skargę konstytucyjną w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Skarga konstytucyjna może zostać złożona po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w ciągu 3 miesięcy od doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia (art. 77 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2393, dalej: u.o.t.p.TK). Skarga konstytucyjna jest sformalizowanym pismem procesowym, które zmierza do uchylenia domniemania konstytucyjności

ustawy lub jej części. Powinna spełniać wymagania przewidziane art. 79 Konstytucji i wymagania ustawowe.

Wynikająca z art. 79 ust. 1 Konstytucji zależność między przedmiotem skargi konstytucyjnej a jednostkowym orzeczeniem wydanym wobec skarżącego przesądza o jego legitymacji do wystąpienia z tym środkiem ochrony, a jednocześnie nadaje skardze konstytucyjnej niezbędny – w świetle założeń wyrażonych przywołanym przepisem – charakter środka inicjowania tzw. konkretnej kontroli prawa przed Trybunałem Konstytucyjnym.

Regulacje u.o.t.p.TK nakładają na podmiot występujący ze skargą konstytucyjną szereg obowiązków, w tym wymóg uzasadnienia postawionego zarzutu, z powołaniem dowodów na jego poparcie (art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK). W swoim wcześniejszym orzecznictwie, które zachowuje pełną aktualność na tle obowiązującego stanu prawnego, Trybunał Konstytucyjny podkreślał, że: „uzasadnienie zarzutów powinno opierać się na przedstawieniu we wniosku takiej argumentacji, która uprawdopodobni ewentualną niekonstytucyjność kwestionowanych przepisów. W szczególności argumentacja taka nie może opierać się jedynie na odczuciach czy wyobrażeniach wnioskodawcy, ale powinna być poparta merytorycznym uzasadnieniem, mogącym uwzględniać m.in. wcześniejsze orzecznictwo TK, praktykę stosowania prawa czy dorobek doktryny” (zob. postanowienie TK z 6 listopada 2007 r., sygn. akt Tw 41/05; zob. także postanowienia TK z: 12 sierpnia 2005 r., sygn. akt Tw 23/05 i 29 sierpnia 2006 r., sygn. akt Tw 14/06). Samo werbalne sformułowanie zarzutu czy też wskazanie, że kwestionowany przepis jest sprzeczny z innym przepisem aktu hierarchicznie wyższego nie może więc zostać uznane za uzasadnienie zarzutu w sensie procesowym.

Na podstawie art. 67 u.o.t.p.TK, Trybunał Konstytucyjny jest związany treścią oraz granicami rozpatrywanej skargi. Tym samym, nie może on – wychodząc poza granice określone w piśmie inicjującym postępowanie – wyręczać inicjatora tego postępowania w doborze argumentacji adekwatnej do podnoszonych wątpliwości. Brak odpowiedniego uzasadnienia zarzutu niezgodności danego przepisu z przywołanymi wzorcami kontroli stanowi o uchybieniu przez skarżącego ustawowej powinności określonej w art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK (por. przykładowo postanowienie TK z 15 października 2009 r., sygn. akt P 120/08), skutkując koniecznością umorzenia postępowania ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku (art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK).

Wymogi te nie mogą być przy tym traktowane powierzchownie. Ciężar dowodu w postępowaniu przed sądem konstytucyjnym spoczywa bowiem na podmiocie kwestionującym zgodność ustawy z Konstytucją. Do momentu, gdy skarżący nie powoła konkretnych i przekonujących argumentów prawnych na rzecz wyprowadzanej tezy, dopóty Trybunał Konstytucyjny uznaje kontrolowane regulacje za konstytucyjne. W przeciwnym razie Trybunał Konstytucyjny przekształciłby się w organ orzekający z inicjatywy własnej (zob. postanowienia TK z: 15 kwietnia 2014 r., sygn. akt SK 48/13; 22 lipca 2015 r., sygn. akt SK 20/14; 22 marca 2016 r., sygn. akt SK 35/14; 14 kwietnia 2016 r., sygn. akt SK 25/14).

W piśmie inicjującym postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym podmiot inicjujący postępowanie zobowiązany jest „przedstawić proces myślowy, jaki doprowadził [...] do sformułowania zarzutu niezgodności zaskarżonych przepisów ze wskazanymi wolnościami lub prawami [...]. Obejmuje to w szczególności dokonanie wykładni przepisów wskazanych jako przedmiot kontroli i wykładni przepisów wskazanych jako wzorzec kontroli, tj. ustalenie wynikających z nich norm prawnych. Następnie konieczne jest porównanie tych norm i wykazanie, że zachodzi między nimi niezgodność” (zob. postanowienie TK z 8 lipca 2013 r., sygn. akt P 11/11).

2. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego ugruntowany jest pogląd, że pozytywnie zakończone wstępne badanie skargi konstytucyjnej i przekazanie jej do merytorycznego rozpoznania nie zwalnia składu orzekającego od badania – na każdym etapie postępowania – czy w sprawie nie zachodzi ujemna przesłanka procesowa, pociągająca za sobą konieczność umorzenia postępowania (zob. postanowienia TK z: 27 stycznia 2004 r., sygn. akt SK 50/03; 16 marca 2005 r., sygn. akt SK 41/03; 12 października 2011 r., sygn. akt SK 22/10; 11 września 2012 r., sygn. akt SK 19/12; 10 marca 2015 r., sygn. akt SK 65/13; 13 grudnia 2016 r., sygn. akt SK 16/15). Dopiero szczegółowa analiza okoliczności sprawy, prowadzona na etapie merytorycznego rozpoznania skargi konstytucyjnej, pozwala ostatecznie ustalić, czy skarga spełnia wymogi wynikające z art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz z art. 53 ust. 1 u.o.t.p.TK.

Trybunał Konstytucyjny nie jest związany wynikami wstępnej kontroli ujętymi w zarządzeniu sędziego Trybunału o nadaniu skardze biegu. Jeśli wydanie orzeczenia byłoby niedopuszczalne ze względu na niespełnienie wymogów skargi konstytucyjnej,

konieczne jest umorzenie postępowania w sprawie (zob. postanowienie TK z 22 marca 2016 r., sygn. akt SK 6/15).

Mając powyższe na uwadze, Sejm w pierwszej kolejności odniesie się do formalnoprawnych przesłanek dopuszczalności skargi. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego przyjmuje się, że rozpoznając merytorycznie sprawę Trybunał na każdym etapie postępowania powinien badać, czy nie zachodzi któraś z ujemnych przesłanek wydania wyroku, skutkujących obligatoryjnym umorzeniem postępowania (zob. m.in. postanowienia TK z: 18 marca 2009 r., sygn. akt P 13/08; 15 października 2009 r., sygn. akt P 120/08; 6 lipca 2010 r., sygn. akt P 34/09; 29 lutego 2012 r., sygn. akt P 3/10; 26 listopada 2015 r., sygn. akt P 32/13; 5 kwietnia 2017 r., sygn. akt P 17/16). Dlatego też przed przystąpieniem do merytorycznej analizy konstytucyjności w niniejszej sprawie, należy poczynić ustalenia o charakterze formalnym, co do dopuszczalności kontroli zakwestionowanych przepisów.

3. Konieczną przesłanką skargi konstytucyjnej jest wykazanie związku między kwestionowanym unormowaniem a ostatecznym orzeczeniem, z którego wydaniem skarżący wiąże zarzut naruszenia jego praw (zob. przykładowo postanowienia TK z: 15 lipca 2002 r., sygn. akt Ts 5/02; 19 października 2004 r., sygn. akt SK 13/03). Ponadto unormowania wskazane przez skarżącego, będąc podstawą ostatecznego orzeczenia sądu, powinny stanowić bezpośrednie źródło naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw. Oznacza to, że naruszenie musi mieć charakter osobisty i aktualny (rzeczywisty), a nie potencjalny, czyli możliwy do wyobrażenia w realiach innych niż sytuacja faktyczna i prawna skarżącego (zob. przykładowo postanowienia TK z: 17 marca 1998 r., sygn. akt Ts 11/97; 19 października 2004 r., sygn. akt SK 13/03; 9 lipca 2012 r., sygn. akt SK 19/10). W tym stanie dopuszczalność skargi konstytucyjnej zależy, co do zasady, również od tego, czy w wyniku zastosowania kwestionowanego aktu normatywnego pogorszyła się sytuacja prawna skarżącego w kontekście jego konstytucyjnych praw i wolności (zob. w piśmiennictwie: Z. Czeszejko-Sochacki, *Formy naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw* [w:] *Skarga konstytucyjna*, red. J. Trzeciński, Warszawa 2000, s. 75; L. Jamróz, *Skarga konstytucyjna. Wstępne rozpoznanie*, Białystok 2011, s. 192). Skarżący powinien to wykazać w ramach spełnienia wymogu „uprawdopodobnienia naruszenia wolności lub praw”.

Przenosząc powyższe na grunt analizowanej sprawy podkreślić należy, że Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku z lutego 2018 r. (sygn. akt _____), w odniesieniu do kosztów zastępstwa procesowego, wobec niestawiennictwa na rozprawie odwoławczej pełnomocnika skarżącej (wówczas oskarżycielki posiłkowej) oraz faktu, że koszt sporządzenia apelacji wliczony jest do kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego, nie uwzględnił wniosku o zasądzenie na rzecz skarżącej kosztów zastępstwa adwokackiego w postępowaniu odwoławczym. Natomiast Sąd Okręgowy zasądził od oskarżonej na rzecz innego oskarżyciela posiłkowego kwotę _____ zł tytułem kosztów udziału w postępowaniu odwoławczym pełnomocnika z wyboru. Sąd Okręgowy powołał jako podstawę rozstrzygnięcia art. 636 § 1 k.p.k. w związku z art. 627 k.p.k. i art. 16 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1184) w związku z § 1, § 11 ust. 2 pkt. 4, ust. 7, § 16, § 17 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800, ze zm.; dalej: rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości).

Następnie, po rozpoznaniu zażalenia pełnomocnika, postanowieniem z czerwca 2018 r. (sygn. akt _____), Sąd Okręgowy utrzymał w mocy rozstrzygnięcie w sprawie kosztów zawarte w wyroku Sądu Okręgowego z lutego 2018 r., uznając, że zażalenie było niezasadne. W ocenie Sądu Okręgowego: „brak było podstaw do przyznania oskarżycielce kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję skoro pełnomocnik oskarżycielki posiłkowej nie brał udziału w rozprawie odwoławczej”. Sąd Okręgowy, odwołując się do bogatego orzecznictwa i piśmiennictwa zwrócił uwagę, że sporządzenie środka odwoławczego należy do czynności postępowania pierwszoinstancyjnego, a wynagrodzenie za sporządzenie środka odwoławczego należy się tylko, gdy pełnomocnik nie występuje przed sądem pierwszej instancji. Sąd Okręgowy odwołał się do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości, które stanowi podstawę do wypłaty wynagrodzenia za sporządzenie środka odwoławczego, jednak – jak stwierdził – w warunkach niniejszej sprawy przepisy tego rozporządzenia nie znajdowały zastosowania, bowiem skarżąca była reprezentowana przez pełnomocnika z wyboru w trakcie całego procesu. Stąd w ocenie Sądu Okręgowego nie było podstaw do uzupełniającego, na podstawie art. 626 § 2 k.p.k., wydania rozstrzygnięcia o kosztach zastępstwa procesowego.

Zatem wskazane przez skarżącą art. 635 w związku z art. 626 § 1 i art. 627 w związku z art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k. nie mogą być uznane za dopuszczalny przedmiot

skargi konstytucyjnej. Zakwestionowane przez skarżącą przepisy nie stanowiły materialnoprawnej podstawy ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie i nie zawierają treści normatywnej, którą wyprowadza skarżąca. Z orzecznictwa TK wprost wynika, że kwestionowane w skardze unormowania, będąc podstawą ostatecznego orzeczenia sądu (albo organu administracji publicznej), powinny stanowić jednocześnie bezpośrednio źródło naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw skarżącej (zob. wyrok TK z 19 października 2004 r., sygn. akt SK 13/03).

W świetle powyższego, w ocenie Sejmu, zachodzi podstawa do **umorzenia postępowania** na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK ze względu na niedopuszczalność orzekania.

4. Niezależnie od powyższego Sejm, prezentując stanowisko w niniejszej sprawie, kieruje się orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, w świetle którego: „Szczególnym wymogiem skargi konstytucyjnej jako indywidualnego środka ochrony wolności i praw konstytucyjnych jest konieczność istnienia związku funkcjonalnego między ewentualnym orzeczeniem niezgodności zakwestionowanej regulacji a sytuacją prawną skarżącego. Istnienie takiego związku warunkuje bowiem interes prawny skarżącego w merytorycznym rozstrzygnięciu skargi” (postanowienie TK z 27 października 2015 r., sygn. akt SK 2/14). Na skarżącej spoczywa zatem obowiązek wskazania sposobu naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw, jak również uzasadnienia zarzutu niezgodności z Konstytucją kwestionowanych przepisów. Trybunał Konstytucyjny zasadnie podkreślił, że: „[s]tanowi to konsekwencję przyjętego przez ustawodawcę rozkładu ciężaru dowodu w postępowaniu wszczynanym w trybie skargi konstytucyjnej, z którego wynika konieczność uprawdopodobnienia przez skarżącego faktu naruszenia prawa lub wolności konstytucyjnej” (postanowienie TK z 9 lipca 2012 r., sygn. akt SK 19/10).

W ocenie Sejmu uzasadnienie zarzutów przez skarżącego nie spełnia wymagań stawianych skardze konstytucyjnej w art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK. Rolą TK nie jest zastępowanie podmiotu inicjującego postępowanie w obowiązku obalenia domniemania konstytucyjności zaskarżonego uregulowania. W uzasadnieniu skargi nie przedstawiono konkretnych i przekonujących argumentów świadczących o merytorycznej niezgodności zachodzącej między zaskarżonymi przepisami a wskazanymi wzorcami konstytucyjnymi. W ocenie Sejmu argumentacja skarżącej wskazana w skardze konstytucyjnej i w piśmie uzupełniającym zawiera jedynie

subiektywne stwierdzenia. Przykładowo podać można argumentację skarżącej zawartą w piśmie uzupełniającym, w którym podkreśla, że kwestionowane unormowania wadliwie określają zasady ponoszenia kosztów i przez to są niezgodne zwłaszcza z art. 42 ust. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji, bowiem skorzystanie przez nią, „po wydaniu wadliwego wyroku przez Sąd pierwszej instancji z ustanowionego pełnomocnika - który *nota bene* podjął skuteczny środek zaskarżenia - wiązało się z koniecznością poniesienia wydatków na rzecz pełnomocnika, celem sporządzenia i wniesienia środka odwoławczego” (pismo uzupełniające, s. 2). W ocenie skarżącej doszło do naruszenia prawa do sądu oraz prawa do obrony, „(...) albowiem pokrzywdzona działająca w charakterze oskarżyciela posiłkowego, mimo wniesienia zasadnego środka odwoławczego i wyeliminowania z porządku prawnego przez Sąd drugiej instancji wadliwego wyroku Sądu pierwszej instancji, nie otrzymała zwrotu kosztów pełnomocnika ustanowionego do sporządzenia i wniesienia środka odwoławczego, a zatem i poniosła materialne skutki niesłusznego wyroku Sądu pierwszej instancji” (pismo uzupełniające, s. 4).

W przekonaniu Sejmu argumentacja skarżącej w odniesieniu do kwestionowanych unormowań ustawowych i ich niezgodności z art. 2 w związku z art. 32 ust. 1 w związku z art. 42 ust. 2, w związku z art. 45 ust. 1 i w związku z art. 77 ust. 1 i 176 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji nie opiera na spójnym i logicznym ciągu myślowym przedstawiającym adekwatne dowody świadczące o trafności przedstawionego zarzutu. Skarżąca nie przedstawiła argumentacji uzasadniającej, że kwestionowane unormowania ustawowe (k.p.k.), w zaskarżonym zakresie, są niezgodne z którymkolwiek ze wskazanych wzorców kontroli. W ocenie Sejmu, skarżąca nie może zasadnie wywodzić, że doszło do rzeczywistego naruszenia wskazanych przez nią unormowań konstytucyjnych (w tym zwłaszcza prawa do sądu i obrony) przez to, że w niniejszej sprawie sądy odmówiły jej zwrotu pełnych kosztów poniesionych z tytułu obrony. Podkreślić należy, że wniosek pełnomocnika skarżącej z marca 2018 r. o uzupełnienie wyroku dotyczył zasądzenia na rzecz skarżącej od oskarżonej kosztów postępowania sądowego przed sądem II instancji, w tym kosztów „zastępstwa procesowego według norm przepisanych”. Z akt sądowych wynika, że zasądzone od oskarżonej na rzecz skarżącej koszty zastępstwa procesowego. Koszty te zgodnie z prawem obejmują również – co do zasady – sporządzenie środka odwoławczego, bowiem pełnomocnik reprezentował skarżącą od samego początku procesu.

5. Niezależnie od wskazanych wyżej okoliczności stanowiących podstawę umorzenia postępowania Sejm pragnie zwrócić uwagę na następujące kwestie, istotne z punktu widzenia oceny problemu konstytucyjnego sformułowanego przez skarżącą.

Po pierwsze, prowadzenie procesu karnego skutkuje koniecznością ponoszenia kosztów. Zgodnie z art. 626 § 1 k.p.k. do obowiązków sądu należy określenie w orzeczeniu kończącym postępowanie kto i w jakiej części oraz w jakim zakresie ponosi koszty procesu (szerzej: K. Nowicki, *Koszty procesu*, [w:] *Proces karny*, red. J. Skorupka, Warszawa 2020, s. 859). Do kosztów procesu należą: koszty sądowe; uzasadnione wydatki stron, w tym z tytułu ustanowienia w sprawie jednego obrońcy lub pełnomocnika (art. 616 § 1 k.p.k.). Koszty sądowe obejmują: opłaty i wydatki poniesione przez Skarb Państwa od chwili wszczęcia postępowania (art. 616 § 2 k.p.k.).

Po drugie, w świetle art. 635 k.p.k.: „Niezależnie od tego, kto wniósł środek odwoławczy, jeżeli dojdzie do zmiany wyroku skazującego lub orzeczenia o warunkowym umorzeniu postępowania na niekorzyść oskarżonego, koszty procesu za postępowanie odwoławcze ustala się na ogólnych zasadach”. W tym kontekście istotne znaczenie ma sporządzenie środka odwoławczego w procesie karnym. W orzecznictwie przyjmuje się, że czynność ta nie stanowi odrębnej czynności obrończej, dodatkowo wynagradzanej, lecz należy to do zakresu zadań obrońcy udzielającego pomocy prawnej przed sądem I instancji (zob. np. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 2 lipca 2019 r., sygn. akt II AKz 357/19). Podkreśla się, że „należność za wykonanie tej czynności mieści się w kosztach zasądzonych przez sąd za obronę przed sądem orzekającym. Radca wykonywał czynności w I instancji i za to dostał wynagrodzenie do sadu okręgowego, a w postępowaniu odwoławczym żadnego udziału nie brał” (postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 28 maja 2019 r., sygn. akt II AKzw 359/19). Podobne stanowisko wyrażane jest w piśmiennictwie – „wynagrodzenie za sporządzenie środka odwoławczego objęte jest już rozstrzygnięciem sądu I instancji co do wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego wykonującego funkcję obrońcy. Odnosi się to także do pełnomocnika strony czynnej sporządzającego środek odwoławczy” (K. Dudka, *Komentarz do art. 616 [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz, wyd. II*, red. K. Dudka Warszawa 2020, s. 1629; zob. także: M. Karasińska, *Komentarz do art. 626 [w:] Kodeks postępowania karnego. Orzecznictwo*, red. D. Świecki, Warszawa 2022, s. 1508-1509). Natomiast sąd rozstrzygający o kosztach procesu poniesionych przez oskarżonego, który został

uniewinniony, nie jest upoważniony do analizy przesłanek, na podstawie których adwokat określił wielkość kwoty pobranej od klienta, ani jej składników. Kognicja sądu ogranicza się do sprawdzenia, czy wynagrodzenie mieści się w granicach stawek ustalonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości. Zwraca się na to również uwagę w piśmiennictwie (np. K. Dudka, *Komentarz do art. 616...*, s. 1629). Podkreślić należy, że stawki minimalne wynikające z § 11 ust. 2 pkt 3-6 ww. rozporządzenia są stosowane tylko „wtedy gdy adwokat faktycznie występuje przed danym sądem”, a z orzecznictwa wynika, „że obrońcy nie należy się dodatkowe wynagrodzenie za opracowanie i wniesienie środka odwoławczego, bowiem jest to czynność dokonana przed sądem I instancji” (A. Partyk, T. Partyk, § 11 [w:] A. Partyk, T. Partyk, *Opłaty za czynności adwokackie. Komentarz, wyd. III*, LEX/el. 2021 i powoływane tam orzecznictwo: postanowienie SA w Krakowie z 3 czerwca 2005 r., sygn. akt II AKzw 414/05; postanowienie SN z 28 czerwca 2005 r., sygn. akt WZ 50/05). Przykładowo powołać należy stanowisko Sądu Najwyższego z którego wynika, że „sporządzenie pisemnej apelacji należy jeszcze do czynności związanych z wykonywaniem obowiązków obrońcy z urzędu przed sądem pierwszej instancji” (postanowienie SN z 28 czerwca 2005 r., sygn. akt WZ 50/05). W orzecznictwie podkreślono też, że: „[s]tawka minimalna za sporządzenie środka odwoławczego należy się obrońcy z urzędu w wypadku, gdy nie występuje on przed sądem pierwszej instancji. Innymi słowy, jeśli obrońca z urzędu występuje przed sądem pierwszej instancji, a więc m.in. bierze udział w rozprawie głównej, nie przysługuje mu już dodatkowo wynagrodzenie za opracowanie skargi apelacyjnej” (postanowienie SN z 22 lipca 2004 r., sygn. akt III KZ 17/04).

Rozumowanie to „odnosi się do przypadków, w których adwokat sporządzający apelację po jej wniesieniu, a przed rozprawą apelacyjną, utracił status obrońcy”, a „nie ma znaczenia dla przyznania adwokatowi wynagrodzenia według stawki określonej w § 11 ust. 2 pkt 4 i pkt 5 *in fine* rozporządzenia samo jego fizyczne stawiennictwo na rozprawie apelacyjnej. W kontekście powyższego dodać należy, że wynagrodzenie na gruncie stawki minimalnej określonej w § 11 ust. 4 pkt 3 przysługuje wówczas, gdy adwokat nie występował przed sądem, a jego czynności w sprawie ograniczyły się wyłącznie do sporządzenia środka odwoławczego. Wynagrodzenie za sporządzenie środka odwoławczego należy się obrońcy, w wypadku gdy nie występuje on przed sądem pierwszej instancji” (A. Partyk, T. Partyk, § 11 ..., *op. cit.*; zob. także postanowienie SN z 22 lipca 2004 r., sygn. akt III KZ 17/04; analogiczne stanowisko

zostało zawarte w wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 10 marca 2015 r., sygn. akt II AKa 40/15). Dlatego też sporządzenie środka odwoławczego mieści się w ramach czynności postępowania pierwszoinstancyjnego (postanowienie SA w Warszawie z 13 listopada 2008 r., sygn. akt II AKa 197/08).

6. Podsumowując, w ocenie Sejmu zakwestionowane przez skarżącą regulacje (art. 635 w związku z art. 626 § 1 i art. 627 związku z art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k.) nie stanowią materialnoprawnej podstawy ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie i nie zawierają treści normatywnej, którą wyprowadza skarżąca. Przepisy te powinny stanowić jednocześnie bezpośrednie źródło naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw skarżącej. Skarżąca domaga się od Trybunału Konstytucyjnego dokonania odpowiedniej wykładni kwestionowanych przepisów, dokonując subiektywnej oceny rozstrzygnięć podjętych w jej sprawie. Analiza skargi konstytucyjnej prowadzi do wniosku, że skarżąca nie może zasadnie wywodzić, że doszło do rzeczywistego naruszenia wskazanych przez nią unormowań konstytucyjnych (w tym zwłaszcza prawa do sądu i obrony) przez to, że w niniejszej sprawie sądy odmówiły jej zwrotu pełnych kosztów poniesionych z tytułu obrony.

W świetle powyższego w ocenie Sejmu zachodzi podstawa do **umorzenia postępowania** na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK ze względu na niedopuszczalność orzekania.

MARSZAŁEK SEJMU

Elżbieta Witek